

Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metni

*Çeviri: Aykut Ülkütekin, Arif Şentek
Redaksiyon: Tuğçe Selin Tağmat*

Sunuş

UIA Konseyi, Meslek Pratiği Komisyonu'nu 1994 yılında kurdu ve programını onayladı. Komisyon tarafından 1993-1996 arasındaki üç yıllık dönemde yürütülen yaklaşık 25 aylık yoğun bir çalışmanın ardından, Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metni Önerisi'nin ilk baskısı, 1996 yılı Temmuz ayında İspanya'nın Barcelona kentinde toplanan UIA Genel Kurulu'nda oy birliği ile benimsendi. UIA Genel Kurulu'nun bu kararı ile Mutabakat Metni, UIA'nın ve UIA Meslek Pratiği Komisyonu'nun süregiden çalışmalarına yön verecek politika önerileri olarak belirlenmiş oldu.

Mutabakat Metni'nin ilk şekli bütün UIA üye kesimlerine yollandı ve bu kesimlerden metnin 1999 yılında Beijing/Çin'de yapılacak 21. UIA Genel Kurulu'na kadar daha da geliştirilmesi için işbirliği yapmaları ve katkı koymaları istendi. Meslek Pratiği Komisyonu'nun 1997-1999 yıllarını kapsayan programı ağırlıklı olarak Mutabakat Metni ve bu metnin politikaları hakkında Konsey üyelerinden, UIA üye kesimlerinden ve komisyon üyelerinden gelen görüş ve önerilerin cevaplandırılmasından oluştu. Mutabakat Metni'nin ilk şeklinde, bu görüşlerin ve Mutabakat Metni'nin politika çerçevesini kurmayı amaçlayan Kılavuz Metinler üzerinde komisyonda yapılan görüşmelerin ışığında belirli değişiklikler yapıldı.

Mutabakat Metni ve Kılavuz Metinler her UIA üye kesiminin özerkliğini tanımakta, eşitlik ilkeleri çerçevesinde belirli bir esneklik sağlamakta ve herhangi bir UIA üye kesiminin kendi yerel koşullarını yansıtan eklemelerin yapılabilmesine olanak verecek bir şekilde yapılandırılmaktadır.

Mutabakat Metni'nin amacı, çatışan çıkarlar arasında müzakere yoluyla birtakım anlaşmalara varılarak belirlenmiş zorunlu standartlar getirmek değildir. Mutabakat Metni, aslında, uluslararası mimarlar topluluğunun kamuoyunun çıkarlarına en iyi hizmet edecek standartları ve uygulamaları tarafsız bir şekilde belirlemek üzere yürüttüğü ortak bir girişimin ürünüdür. Mutabakat Metni ve Kılavuzlar mimarlık mesleğinin en iyi şekilde uygulanabilmesi için kabul edilecek usulleri ve mesleğin ulaşmayı hedeflediği standartları tanımlamayı amaçlamaktadır. Bunlar geliştirilebilir dokümanlar olup, görüş ve deneyimlerin ağırlığı yönünde sürekli olarak gözden geçirilip değişikliğe uğrayacaktır. UIA üye kesimlerinin özerkliklerine saygı gösterilmekle birlikte, bu kesimlerin Mutabakat Metni ve Kılavuzlar'ı tanıtmaları, kabul etmeleri ve uygun olduğu takdirde, mevcut usul ve yasalarda bu doğrultularda değişiklikler yapılması yönünde çalışmaları istenmekte ve teşvik edilmektedir.

Mutabakat Metni ve Kılavuzlar'ın, mimarlık hizmetlerine ilişkin karşılıklı tanıma müzakerelerine giren hükümetler, müzakereleri yürüten kurum ve kuruluşlar ya da diğer kurum ve kuruluşlar için pratik bir rehber işlevi görmesi amaçlanmaktadır. Mutabakat Metni ve Kılavuz Metinler, tarafların tanıma anlaşmalarını müzakere etmelerini kolaylaştıracaktır. Tanımanın sağlanmasında bugüne kadar en çok izlenen yol, GATS'in VII. maddesinde de izin verilebileceğine dair hüküm getirilen, ikili anlaşmalar olmuştur. Eğitim ve sınav standartlarında, istenen mesleki deneyim koşullarında, yasa ve yönetmeliklerin etkileri ve benzer konularda ülkeler arasında farklılıklar vardır ve bunlar bir bütün olarak karşılıklı tanımanın çok taraflı olarak uygulanmasını son derece güçleştirmektedir. İkili müzakereler, iki belirli ülkeye ilişkin temel konular üzerinde yoğunlaşmayı

kolaylaştıracaktır. Ancak, ikili anlaşmalar olumlu bir şekilde sonuçlandıktan sonra karşılıklı tanımayı daha geniş ölçüde yaygınlaştıracak olan diğer anlaşmalar da bunu izlemelidir.

Mutabakat Metni “Profesyonelliğin İlkeleri”ni tanımlayarak başlamakta ve bunu bir dizi politika konusu izlemektedir. Her politika konusu, konuya ilişkin politikanın tanımı ile açılmakta, ardından ön bilgiler ve politikanın kendisi gelmektedir.

Mutabakat Metni, 1999 yılı Haziran ayında Çin’de, Beijing kentinde toplanan 21. UIA Genel Kurulu’nda oy birliği ile benimsenmiştir. Bu kararın metni, Ek A olarak, ekte verilmektedir.

PROFESYONELLİĞİN İLKELERİ

Mimarlık mesleğinin üyeleri kendilerini profesyonellik, dürüstlük ve yetkinlik ilkelerine adanarak, toplumlarının ve kültürlerinin yapılı çevreleri ve refahlarının sürdürülebilir gelişimi için gerekli eşsiz beceri ve yetenekler sunan kişilerdir. Meslek ilkeleri bir yandan yasalarla diğer yandan da mesleki davranışı tanımlayan düzenlemeler ve ahlak kurallarıyla belirlenir.

Uzmanlık: Mimarlar, eğitim, lisans ve lisansüstü düzeyde staj ve deneyim yoluyla gelişen sistematik bir bilgi, yetenek ve kuramlar bütününe sahiptir. Mimarlığa ilişkin eğitim, staj ve sınav süreçleri, mesleki hizmet almak için bir mimara iş verilmesi durumunda, kamuoyunda o mimarın, beklenen hizmetleri uygun bir şekilde sağlamasına olanak verecek, kabul edilir standartlara uyduğu yönünde bir güven duygusu yaratacak şekilde yapılandırılmaktadır. Ayrıca, mimarlık meslek örgütlerinin pek çoğunun ve UIA’nın üyeleri, mimarlık sanat ve bilimine ilişkin bilgilerini koruyup geliştirmek, mimarlık mesleğinin bir bütün olarak kazandığı birikime saygı duymak ve gelişmesine katkıda bulunmakla yükümlüdür.

Özerklik: Mimarlar, müşterilerine ve/veya kullanıcılara tarafsız uzman görüşü sunarlar. Mimarların görevi, mimarlık sanatı ve bilimi yolunda, bilgiye dayanan ve yozlaşmamış mesleki değerlendirmelerin, başka her türlü amaca baskın olması gerektiği idealini yaşatmaktır.

Mimarlar ayrıca mesleğe ilişkin işlerini düzenleyen yasaların özüne ve kapsamına sahip çıkmak ve mesleki faaliyetlerinin toplumsal ve çevresel etkilerini dikkatle göz önünde bulundurmakla da görevlidir.

İşe Bağlılık: Mimarlar, işverenler ve toplum adına yaptıkları işlere kendi çıkarlarını gözetmeyen bir bağlılıkla yaklaşır. Mesleğin üyeleri işverenlere yetkin ve profesyonelce hizmet vermek ve onlar adına önyargılardan arınmış, tarafsız kararlar vermekle yükümlüdür.

Denetime Açıklık: Mimarlar, işverenlere bağımsız ve gerekiyorsa eleştirel görüş vermeleri konusundaki ve yaptıkları işlerin toplum ve çevre üzerindeki etkilerine ilişkin sorumluluklarının farkında olmalıdırlar. Mimarlar belirli mesleki hizmetleri ancak o işin gerektirdiği özel teknik alanda danışman olarak işbirliği yapacakları kişilerle birlikte yeterli eğitim, staj ve/veya deneyime sahip oldukları takdirde üstlenirler.

UIA, ulusal kesimlerinin ve Meslek Pratiği Komisyonu’nun programları aracılığıyla kamu sağlığı, güvenliği, refahı ve kültürü için profesyonelliğin ilkelerini oluşturmayı ve profesyonellik standartlarını geliştirmeyi amaçlamakta ve profesyonellik ve yetkinlik standartlarının karşılıklı olarak tanınmasının kamu yararına olduğu kadar, mesleğin saygınlığının sürdürülebilmesi için de gerekli olduğu görüşünü desteklemektedir.

UIA’nın ilke ve standartları, mimarların mesleklerinin temel gereklerini yerine getirebilmeleri için kapsamlı bir şekilde eğitilmelerini ve uygulamalı olarak yetiştirilmelerini amaçlamaktadır. Bu standartlar farklı ulusal eğitim geleneklerini kabul etmekte ve bu nedenle de eşdeğerlik faktörlerini dikkate almaktadır.

POLİTİKA KONULARI

Mimarlık Meslek Pratiği

Tanım:

Mimarlık meslek pratiği, kent planlamasıyla ilgili olan ve yapı veya yapı gruplarının tasarlanması, inşası, genişletilmesi, korunması, yenilenmesi ve onarılması için gereken mesleki hizmetlerin sunulmasını içermektedir. Bu mesleki hizmetler, planlama, ve arazi kullanımı planlaması, kentsel tasarım, avan projelerin, tasarımların, çizimlerin, maketlerin, şartnamelerin ve teknik belgelerin hazırlanması, gerekli yerlerde diğer meslek adamları (danışman mühendisler, kent plancıları, peyzaj mimarları ve diğer uzman danışmanlar) tarafından hazırlanan teknik çalışmalar arasında eşgüdümün sağlanması, yapı ekonomisi, sözleşme yönetimi, inşaatın izlenmesi (bazı ülkelerde "denetim" olarak tanımlanmaktadır) ve proje yönetimini içerir, ancak bunlarla sınırlı değildir.

Ön Bilgi:

Mimarlar kendi sanat ve bilimlerini eski çağlardan beri uygulamaktadır. Mesleğin bugün tanıdığımız şekli çok büyük gelişmeler ve değişim göstermiştir. Mimarın işi içerik açısından daha zorlayıcı hale gelirken gerek müşterilerin talepleri gerekse teknolojik ilerleme daha karmaşıklaşmış, toplumsal ve ekolojik zorunluluklar daha baskın hale gelmiştir. Bu değişimler, tasarım ve yapım sürecinde yer alan pek çok kesimde gerek verilen hizmetler gerekse de bu kesimler arasındaki işbirliği açısından değişiklikler getirmiştir.

Politika:

Mimarlık meslek pratiğine ilişkin yukarıdaki tanım, UIA uluslararası standartlarının geliştirilme sürecinde kullanılmak üzere kabul edilmelidir.

Mimar

Tanım

"Mimar" sıfatı, genellikle yasalar veya geleneklerle, mesleki ve akademik açıdan yetkinliğe sahip ve genel olarak mesleğini uyguladığı ülke içinde kayıtlı/lisanslı/sertifikalı olan ve toplumun yaşam ortamının mekânsal, biçimsel ve tarihsel içerik açısından adil ve sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi, refaha ulaşması ve kültürel ifadesini bulmasını savunmaktan sorumlu kişilere özgü bir tanımlamadır.

Ön Bilgi

Mimarlar, arazi gelişimi ve yapılarla ilgili olarak çalışan kamusal ve özel sektörlerin, ve aynı zamanda, yapılı çevrenin toplumsal ihtiyaçları karşılayacak şekilde projelendirilmesi, korunması, tasarlanması, inşa edilmesi, donatılması, mali olarak desteklenmesi, yasalarla düzenlenmesi ve işletilmesi konusundaki etkinlikler bütününe içeren inşaat ekonomik sektörünün bir parçasıdır. Mimarlar çok çeşitli durumlarda ve örgütlenme yapıları içinde çalışır. Örneğin, kendi başlarına çalışabilecekleri gibi, kamu veya özel büroların elemanı olarak da çalışabilirler.

Politika

UIA, "mimar"a ilişkin yukarıdaki tanımı, UIA uluslararası standartlarını geliştirme sürecinde kullanmak üzere kabul etmektedir.

Bir Mimarda Aranılan Temel Koşullar

Tanım

Yukarıdaki tanım bağlamında, mimar olarak kayıt yaptırabilmek/lisans/sertifika alabilmek ve bir meslek adamı olarak mimarlık yapabilecek yetkinliğe sahip sayılabilmek için gerekli temel koşullar, geçerliliği kabul edilmiş bir eğitim, staj ve deneyim süreciyle elde edilmiş, aşağıda sıralanan varlığı kanıtlanabilir bilgi, beceri ve yeteneklerdir.

Ön Bilgi

1985 yılı Ağustos ayında ilk kez bir grup ülke, bir mimarın sahip olması gereken temel bilgi ve yetenekleri tanımlamak üzere bir araya geldi. (AB Komisyonu tarafından hazırlanan 85/384/EEC nolu Mimarlar Direktifi'nden alınmıştır.) Bu bilgi ve beceriler aşağıdaki noktaları içermektedir:

- Gerek estetik gerekse teknik gereksinimleri karşılayan ve çevresel açıdan sürdürülebilir olmayı amaçlayan mimari tasarımlar yapabilmek yeteneğine sahip olmak;
- Mimarlık ve ilgili sanat dalları, teknolojiler ve beşeri bilimlerin tarihleri ve kuramları hakkında yeterli bilgiye sahip olmak;
- Mimari tasarımın kalitesi açısından belirleyici olması açısından, güzel sanatlar konusunda bilgili olmak;
- Kentsel tasarım, planlama ve planlama sürecinin gerektirdiği beceriler konusunda yeterli bilgiye sahip olmak;
- İnsanlarla yapılar ve yapılarla çevreleri arasındaki ilişkileri anlayabilmek; yapıları ve yapılar arasındaki mekânları, insan gereksinimleri ve ölçüleriyle ilişkilendirme gereğini kavramış olmak;
- Çevresel açıdan sürdürülebilir tasarımların elde edilme yöntemleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmak;
- Mimarlık mesleği ve mimarın toplumdaki yerini kavrayabilmek ve bunlara, özellikle toplumsal faktörleri göz önüne alan proje şartnameleri hazırlanmasında işlerlik kazandırabilmek;
- Bir tasarım proje şartnamesi ve ihtiyaç programı için gerekli araştırma ve hazırlama yöntemlerini kavramış olmak;
- Yapı tasarımıyla bağlantılı olarak strüktür tasarımı, inşaat ve mühendislik sorunlarını kavramış olmak;
- İç mekânlarda konfor koşulları yaratabilmek ve iklim koşullarına karşı koruyabilmek için, yapıların fiziksel sorunları ve teknolojileri ile işlevleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmak;
- Yapıları kullanacak olanların taleplerini, maliyet faktörleri ve imar kurallarının koyduğu sınırlar çerçevesinde karşılayabilmek için gerekli tasarım becerilerine sahip olmak;
- Tasarım kavramlarını yapılarla dönüştürmek, planları genel planlarla bütünleştirmek için gerekli olan üretim, örgütlenme, yasal düzenleme ve işlemler konusunda yeterli bilgiye sahip olmak;
- Proje finansmanı, proje yönetimi ve maliyet kontrolü konularında yeterli bilgiye sahip olmak.

Politika

UIA yukarıda tanımlanan temel koşulları UIA uluslararası standartlarının geliştirilmesinde asgari düzey olarak kabul etmeli ve bu koşullara mimarlık müfredatlarında yeterli ağırlığın verilmesini sağlamaya çalışmalıdır. UIA aynı zamanda bu temel koşulların sürekli olarak gözden geçirilmesini ve böylelikle gerek mimarlık mesleği gerekse toplum gelişirken bunların geçerliliklerini korumasını gözetecektir.

Eğitim

Tanım

Mimarlık eğitimi, bütün mezunların, hem teknik gereksinimler ve sistemler, hem de sağlık, güvenlik ve ekolojik denge faktörlerini içerecek şekilde mimari tasarım konusunda bilgi ve yetenek sahibi olmalarını; mimarlığın kültürel, entelektüel, tarihsel, toplumsal, ekonomik ve çevresel

içeriğini anlayabilmelerini; ve mimarın toplum içinde gelişmiş, analitik ve yaratıcı düşünce gerektiren rolü ve sorumluluğunu tam olarak kavramış olmalarını sağlamalıdır.

Ön Bilgi

Mimarlık eğitimi, tarih boyunca yarı-zamanlı programlar ve iş deneyimi gibi oldukça çeşitli biçimlerde ortaya çıkmış olsa da, pek çok ülkede geleneksel olarak bir üniversitede 4-6 yıllık tam zamanlı akademik eğitim (bazı ülkelerde ardından belirli bir pratik deneyim/stajyerlik süresi) öngörmektedir.

Politika

UIA, UIA/UNESCO Mimarlık Eğitimi Şartı uyarınca, mimarların eğitim süresinin (pratik deneyim/yetişme/stajyerlik dışında) 5 yıldan daha kısa süreli olmamasını, eşitlik ilkesi bağlamında belirli bir esneklik sağlansa ve pedagojik yaklaşımlarda ve yerel koşullara cevap vermede belirli farklılıklar olsa da, esas olarak akreditasyon/onay/tanınma kazanmış bir üniversitede ve akredite edilmiş/onaylanmış/tanınmış bir mimarlık programı içinde tam zamanlı olarak verilmesini savunmalıdır.

Akreditasyon/Onay/Tanıma

Tanım

Bu, belirli bir eğitim programının saptanmış bir başarı standardına uyduğunun onaylanması sürecidir. Amaç, uygun bir eğitim temelini sürekli kılınması ve daha da iyileştirilmesinin güvence altına alınmasıdır.

Ön Bilgi

Bağımsız bir kuruluş tarafından yapılacak akreditasyon/onay/tanıma ile ilişkin onaylanmış ölçüt ve prosedürler iyi bir şekilde bütünleşmiş ve eşgüdümü sağlanmış mimarlık eğitimi programlarının geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Deneyimler, bazı ülkelerde kurum içinde yapılan kalite denetimlerine ek olarak, kurum dışından düzenli olarak yapılan izlemelerle, standartların teşvik edildiğini ve aralarında uyum sağlanmasına gidildiğini göstermektedir.

Politika

Eğitim programları üniversite dışındaki yetkili bir bağımsız kuruluş tarafından makul sürelerle (genellikle en fazla beş yıl) akredite edilmeli/onaylanmalı/tanınmalıdır ve UIA, ilgili ulusal yüksek eğitim kurumlarıyla birlikte ve mesleğin ilkel uygulanması üzerine kurulu prosedürlerle, bir mimarın mesleki eğitiminin içeriğine ilişkin, akademik olarak yapılandırılmış, entelektüel açıdan anlaşılır, performans temelli ve ürün hedefli standartlar geliştirmelidir.

Mesleki Deneyim/Yetişme/Stajyerlik

Tanım

Pratik deneyim/yetişme/stajyerlik, mimarlık meslek pratiğinde mimarlık eğitimi sırasında ve/veya bir meslek diploması alındıktan sonra ve kayıt/lisans/sertifika sürecinden önce gerçekleştirilen yönlendirilmiş ve yapılandırılmış faaliyetlerdir.

Ön Bilgi

Toplumsal yararının korunması amacıyla, akademik eğitimin tamamlayıcısı olarak kayıt/lisans/sertifika için başvuran kişilerin formel eğitimlerini pratik yönden bir yetiştirme süreci ile bütünleştirmeleri gerekir.

Politika

Mimarlık eğitimini tamamlayan kişilerin bir mimar olarak mesleklerini uygulayabilmeleri için, eşitlik konusunda gerekli esnekliğin sağlanması yanında, kayıt/lisans/sertifika aşaması öncesinde, en az 2 yıllık kabul edilebilir bir yetiştirme süresini tamamlamaları istenmeli, ancak bu süre 3 yıl olarak hedeflenmelidir.

Mesleki Bilgi ve Yeteneğin Kanıtlanması

Tanım

Mimar olarak kayıt/lisans/sertifika için başvuran herkesin, yetkili ulusal kurum ya da kuruluşa kabul edilebilir düzeyde bir mesleki bilgi ve yeteneğe sahip olduğunu kanıtlaması gerekmektedir.

Ön Bilgi

Kamuoyu bir mimarın yetkinliğinden ancak o kişi gerekli eğitimi aldığını ve pratik deneyim/yetiştirme/stajyerlik sürecinden geçtiğini ve mimarlık mesleğinin çok yönlü uygulanmasında yeterli minimum bilgi ve yeteneğe sahip olduğunu kanıtladığı takdirde emin olacaktır. Bu niteliklerin bir sınavla ve/veya başka kanıtlarla ispat edilmesi gerekmektedir.

Politika

Bir mimarın kazandığı bilgi ve yeteneğin, yeterli kanıtlarla ispatlanması gerekir. Bu kanıtlar, pratik deneyim/yetiştirme/staj süreci sonunda başarı ile tamamlanmış en az bir sınav içermelidir. Mimarın sınava tabi tutulmayan mesleki pratik bilgi ve yeteneklere sahip olduğunun yeterli başka kanıtlarla ispatı gerekmektedir. Bunlar, iş idaresi ve geçerli yasal koşullar gibi konuları içermektedir

Kayıt/Lisans/Sertifika

Tanım

Kayıt/lisans/sertifika uygulaması, niteliksiz kişilerin belirli işlevleri yerine getiremeyeceğine ilişkin yasal düzenlemelerle bağıntılı olarak, kişinin niteliklerinin resmi ve yasal olarak tanınması ve o kişiye mimarlık yapma hakkının verilmesi işlemidir.

Ön Bilgi

Kaliteli ve sürdürülebilir bir yapıyı çevrenin kamu yararına oluşu ve bu çevrenin yanlış geliştirilmesi sonucu doğabilecek tehlike ve sonuçlar göz önüne alındığında, kamu yararının yeterince korunabilmesi için, mimarlık hizmetlerinin gerekli yetkinliğe sahip meslek adamları tarafından sağlanması çok önem kazanmaktadır.

Politika

UIA bütün ülkelerde mimarların işlevlerinin kayıt/lisans/sertifika uygulaması içine alınmasını desteklenmelidir. Kamu yararı açısından, bu tür kayıt/lisans/sertifika uygulamalarının usulleri yasal düzenlemelerle belirlenmelidir.

Hizmet Temini

Tanım

Mimarlık hizmetlerine ilişkin işlerin verilmesi süreci.

Ön Bilgi

Mimarlar, işverenlerin ve genel olarak toplumun çıkarlarını (davranış ilkeleri kapsamında) kendi çıkarlarının üzerinde tutarlar. Mimarlar, işlevlerini kamu yararı açısından gerekli standartta gerçekleştirebilmelerine olanak verecek düzeyde bir ücreti, geleneksel olarak zorunlu olan ya da tavsiye niteliğindeki mesleki ücret tariflerine göre almaktadır.

Mimarların nesnel ölçütlerle ve adil bir şekilde seçilmesini garanti altına almayı amaçlayan, Dünya Ticaret Örgütü'nün Genel Hizmet Temini Anlaşması (General Procurement Agreement) ve AB'nin Hizmetler Direktifi (Services Directive) gibi uluslararası kurallar da bulunmaktadır. Ancak, son sıralarda gerek kamu gerekse özel sektör kesiminde, mimar seçiminin sadece proje bedeli göz önüne alınarak yapılması yönünde giderek artan bir eğilim gözlenmektedir. Bu ücrete dayalı seçim, mimarları işverene sunulan hizmetleri kısmak zorunda bırakmakta, bu da tasarımın niteliğini ve dolayısıyla yapıyı çevrenin kalite, donanım ve sosyal/ekonomik değerini tehlikeye düşürmektedir.

Politika

Yapılı çevrenin ekolojik açıdan sürdürülebilir gelişimini garanti altına almak ve toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik değerlerini korumak için, hükümetler mimarların görevlendirilmesi konusunda, proje için en uygun mimarın seçilmesini hedefleyen hizmet temini prosedürlerini uygulamalıdır. Yeterli kaynak konusunda taraflar arasında görüş birliğine varılması koşuluyla, bu seçim en iyi şekilde aşağıdaki yöntemlerden biriyle yapılabilir:

- UNESCO/UIA Uluslararası Yarışmalar Kılavuzu'nda tanımlanan ilkelere göre düzenlenen ve yetkili ulusal merciler ve/veya mimarlık meslek örgütleri tarafından onaylanmış mimari proje yarışmaları;
- UIA Kılavuzlarında tanımlandığı gibi, yeterlik-temelli seçim (qualification based selection-QBS) prosedürleri;
- Söz konusu mimarlık hizmetlerinin kapsam ve kalitesini tam olarak tanımlayan bir programa göre yapılacak doğrudan pazarlıklar.

Etik ve Davranış

Tanım

Bir etik ve davranış usulleri belgesi, mimarlara mesleklerini uygulamada yol gösterecek olan mesleğe ilişkin davranış standartlarını belirler. Mimarlar, mesleklerini uyguladıkları her idari birimde, oraya ilişkin etik ve davranış ilkelerini gözetmeli ve bunlara uymalıdır.

Ön Bilgi

Etik ve davranış kurallarının ilk amacı, kamuoyunun korunması, güçsüzlerin ve genel sosyal refahın gözetilmesi ve aynı zamanda mimarlık mesleğinin çıkarlarının daha ileri düzeylere götürülmesidir.

Politika

UIA'nın Danışmanlık Hizmetlerinde Uluslararası Ahlak Kuralları belgesi halen yürürlüktedir. UIA üye kesimleri, kendi etik ve davranış kuralları arasına önerilen Mutabakat Metni Kılavuzlarındaki hükümleri katmaları, ve bunlar uluslararası mevzuat ve mimarın kendi ülkesindeki yasalarla yasaklanmadığı sürece, üyelerinin mesleki hizmet verdikleri ülkelerin ve idari birimlerin yürürlükteki etik ve davranış kurallarına uymaları koşulunu getirmeleri yönünde teşvik edilmektedir.

Sürekli Mesleki Gelişim

Tanım

Sürekli mesleki gelişim, mimarların sahip oldukları bilgi ve süregiden yeteneklerini yitirmemelerini sağlayan, daha da zenginleştiren veya arttıran, ömür boyu sürecek bir öğrenme sürecidir.

Ön Bilgi

Giderek daha fazla sayıdaki meslek kuruluşu ile düzenleyici ve denetleyici kurum, üyelerinden zamanlarının bir bölümünü (genellikle yılda en az 35 saat) var olan becerilerin yitirilmemesi, bilgi birikimlerinin genişletilmesi ve yeni alanların irdelenmesi için ayırmalarını şart koşmaktadır. Bu, yeni teknolojiler ve meslek pratiği yöntemleri ile değişen sosyal ve ekolojik koşulları anında izleyebilmek açısından giderek daha büyük önem kazanmaktadır. Sürekli mesleki gelişim, meslek kuruluşları tarafından üyeliğin yenilenmesi ve sürdürülmesi koşulu olarak talep edilebilir.

Politika

UIA, üye kesimlerini, kamu yararı adına ve bir üyelik yükümlülüğü olarak sürekli mesleki gelişim programları uygulamaları yönünde teşvik etmelidir. Mimarlar sunacakları hizmetleri gerçekten verebilecek güçte olduklarından emin olmalı ve davranış kuralları, mimarları "Bir Mimarda Aranacak Temel Koşullar" başlığı altında, çeşitli alanlar için tanımlanmış standartlara ve ilerde olabilecek standart değişikliklerine uyumu sürdürmekle yükümlü kılmalıdır. Bu arada, UIA kayıt yenileme işlemleri için gereken "sürekli mesleki gelişim" bağlamındaki uygulamaları izlemeli ve tüm ülkeler için, karşılıklılığın sağlanmasını kolaylaştıracak kılavuzlar önermeli, bu konuda politikalar geliştirmeyi sürdürmelidir.

Meslek Pratiğinin Kapsamı

Tanım

Meslek pratiğinin kapsamı, arazi kullanım planlaması, kentsel tasarım ve yapı projelerine ilişkin olarak, tasarım ve yönetim hizmetlerinin sunulmasıdır.

Ön Bilgi

Toplum geliştikçe, kentsel ve yapı çevrenin yaratılması daha karmaşık bir hale dönüşmüştür. Mimarlar giderek çok daha geniş bir yelpaze içindeki kentsel, estetik, teknik ve yasal faktörleri düşünmek zorunda kalmaktadır. Yasal, teknik ve pratik koşulların karşılanması garanti altına alınması ve toplumun ihtiyaçlarına ve taleplerine cevap verilebilmesi için, yapı tasarımına eşgüdümlü bir yaklaşımın gerekli olduğu görülmüştür.

Politika

UIA, mimarlık mesleğini uygulama alanının sınırlarında süregiden genişlemeyi, gözetilecek tek kısıtlama davranış kuralları olmak üzere, teşvik ederek desteklemeli ve buna paralel olarak, bu sınırlarda oluşacak herhangi bir genişlemenin üstesinden gelebilmek için gereken bilgi ve becerilerin de artırılması için çaba göstermelidir.

Mesleği Uygulama Şekilleri

Tanım

Mimarların mesleki hizmetlerini bünyesinde sundukları farklı tüzel kişilikler, mesleği uygulamanın değişik şekillerini oluşturur.

Ön Bilgi

Geleneksel olarak mimarlar mesleklerini bireysel olarak veya ortaklıklar şeklinde ya da özel veya kamu kuruluşlarının elemanları olarak uygulamıştır. Son zamanlarda meslek pratiğinin gerekleri, her ne kadar hepsine her ülkede izin verilmesine de, ortaya, sınırlı ve sınırsız sorumluluk şirketleri, kooperatif şeklinde örgütlenmeler ve üniversitelerin bünyesinde yer alan proje büroları dahil olmak üzere, çeşitli ortaklık şekilleri çıkartmıştır. Bu ortaklık şekilleri başka disiplinlerden kişileri de kapsayabilmektedir.

Politika

Mimarlar mesleklerini, yürürlükte olan etik ve davranış kurallarına uygun olmak koşulu ile, hizmetin sunulduğu ülkede yasal açıdan mümkün olan her şekilde uygulayabilmelidir. UIA, gerekli gördüğü ve bu alternatiflerin mimarlık mesleğinin toplum yararı bağlamındaki olumlu ve yaratıcı rolüne katkıda bulunduğunu düşündüğü sürece, politikalarını ve standartlarını alternatif mesleği uygulama biçimlerini ve farklı yerel koşulları da içerecek şekilde geliştirecek ve değiştirecektir.

Mesleğin Bir Başka Ülkede Uygulanması

Tanım

Mesleğin bir başka ülkede uygulanması durumu, bireysel olarak bir mimarın ya da mimarların oluşturduğu bir tüzel kişiliğin kendi ülkesi dışındaki bir ülkede proje tasarımı yapmak veya hizmet sunmak üzere iş almaya çalışması ya da kendilerine bu yönde iş verilmesi durumunda ortaya çıkmaktadır.

Ön Bilgi

Mimarların sorumlu bir şekilde dolaşımı ve yabancı ülkelerde hizmet verme olanaklarının artırılmasına ilgi duyulmaktadır. Öte yandan, yerel, çevresel, sosyal ve kültürel faktörlerle etik ve yasal standartlar konusundaki bilincin de yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Politika

Mimarlar, kayıtlı olmadıkları bir ülkedeki projeler için hizmet sundukları zaman, yasal, çevresel, sosyal, kültürel ve tarihi miras faktörlerinin gereğince ve etkin bir şekilde kavranmasını garanti altına almak üzere, yerel bir mimarla işbirliği yapacaktır. Bu işbirliğinin koşulları, UIA etik standartlarına ve yerel mevzuata uyulması kaydı ile, sadece ilgili taraflarca belirlenmelidir.

Fikir Eserleri/Telif Hakkı

Tanım

Fikir eserleri kavramı patent, telif hakkı ve ticari markadan oluşan üç yasal alanı kapsamaktadır. Kavram; tasarımcılar, buluş sahipleri, müellifler ve üreticilerin kendi fikirleri, tasarımları, buluşları ve müellifi oldukları eserler üzerindeki (bazı ülkelerde yasayla korunan) haklarıyla, ürün ve hizmetlerin kaynaklarının tanımlanmasını içermektedir.

Ön Bilgi

Birçok ülkede mimarın tasarımı belirli bir yasal koruma altındaysa da, bu koruma çok kez yetersiz kalmaktadır. Bir mimarın potansiyel bir müşteriyle çeşitli fikir ve kavramları görüşmesi ve sonunda söz konusu işi alamaması ve daha sonra da müşterinin mimarın fikirlerini hiçbir şekilde karşılığını ödmeden kullandığını görmesi pek de olağandışı bir durum değildir. Mimarların fikir eserleri bir ölçüye kadar uluslararası düzenlemelerle korunmaktadır. GATS kapsamında bu, fikir eserleri haklarının, kaçak eser ticareti de dahil olmak üzere, konunun ticaretle ilgili boyutlarına ilişkin bir

anlaşma (TRIPS) olarak ortaya çıkmaktadır. 16 Eylül 1955 tarihli Dünya Telif Konvansiyonu da uluslararası öneme sahiptir. Avrupa'da Yenilenmiş 1886 Bern Anlaşması, birçok ülke için bağlayıcı niteliktedir.

Politika

Bir UIA üye kesimin ulusal yasaları, bir mimara mesleğini yetki ve sorumluluklarına ters düşmeyecek şekilde uygulayabilme hakkı tanımalı ve yaptığı işle ilgili fikri mülkiyet ve telif haklarına sahip olabilmesine olanak vermelidir.

Mimarlık Meslek Kuruluşlarının Rolü

Tanım

Meslekler genellikle standartlar (örneğin eğitim, etik kurallar ve uyulması gereken mesleki standartlar gibi) belirleyen bir yönetici kuruluş tarafından denetim altında tutulur. Kurallar ve standartlar, üyelerin özel çıkarları için değil, toplumun yararını gözetmek üzere geliştirilir. Bazı ülkelerde, belirli iş türleri mevzuatla belirli bir mesleğin yetki alanı olarak sınırlanır. Bunda amaç üyelere çıkar sağlamak olmayıp, toplum yararı açısından bu tür işlerin sadece gerekli öğrenimi ve eğitimi, standartları ve disiplini almış kişiler tarafından üstlenilmesi gereğidir. Meslek kuruluşları mimarlığın ilerlemesi, bilginin yaygınlaştırılması ve -üyelerinin belirli standartlara göre iş yapmalarını sağlayarak- kamu yararının korunması amacı ile kurulmuştur.

Ön Bilgi

Bir ülkede unvanın mı yoksa işlevin mi (ya da her ikisinin veya hiçbirinin) korunduğuna bağlı olarak, meslek kuruluşlarının rolleri ve sorumlulukları önemli farklılıklar göstermektedir. Bazı ülkelerde, yasal düzenlemeleri getiren organlar aynı zamanda mesleği de temsil etmekte; diğerlerinde bu işlevler ayrılmaktadır.

Meslek kuruluşlarının üyelerinden belirli bir standardı tutturmalarını beklemleri bir gelenektir. Bu, meslek kuruluşları tarafından konan davranış kurallarına uyulması ve örneğin sürekli mesleki gelişim gibi, diğer üyelik koşullarının yerine getirilmesiyle sağlanmaktadır.

Politika

Meslek örgütlerinin bulunmadığı ülkelerde, UIA mimarlık mesleğinin mensuplarını, kamu yararı adına bu tür örgütleri kurma yönünde teşvik etmelidir. Meslek örgütleri, üyelerinin uluslararası UIA standartlarına, UIA-UNESCO Mimarlık Eğitimi Şartı'nın minimum koşullarına ve UIA'nın Uluslararası Etik ve Davranış Kuralları'na uymalarını; üyelerinin "Temel Koşullar" (gerek bugünkü şekli gerekse ilerdeki değişiklikleri ile) altında sıralanan bilgi ve becerilerini güncel tutmalarını sağlamalı, ve genel olarak gerek mimarlık kültürü ve bilgisine, gerekse hizmet verdikleri toplumun gelişmesine katkıda bulunmalıdır.

EK A
MİMARLIK PRATIĞI İÇİN TAVSİYE EDİLEN
ULUSLARARASI PROFESYONELLİK STANDARTLARI KONUSUNDA
UIA MUTABAKAT METNİ'NİN BENİMSENMESİNE İLİŞKİN KARAR
(Karar No. 17)

21. UIA Genel Kurulu Tarafından Kabul Edilmiştir
Beijing, Çin, 28 Haziran 1999

Genel Kurul, Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metni'nin İkinci Basımının, üye kesimler tarafından kendi standartlarının oluşturulması ve gözden geçirilmesi sırasında kullanılması amaçlanan bir başvuru dokümanı olarak benimsenmesine oybirliği ile karar vermiştir. Mutabakat Metni ve Kılavuzlar aynı zamanda UIA üye kesimlerinin karşılıklı tanıma anlaşmalarını müzakere etmelerini de kolaylaştıracaktır.

Genel Kurul, Mutabakat Metni'nin bütün UIA üye kesimlerine iletilmesini ve kendilerinden bu politika çerçevesinin 22. UIA Genel Kurulu'na (Berlin 2002) kadar daha da geliştirilmesi için işbirliği yapmaları ve katkı koymalarının istenmesini talep etmektedir.

Genel Kurul, Konsey'e Mutabakat Metni Kılavuz dokümanlarını kabul etmek ve bunları UIA üye kesimlerine önermek yetkisini tanımaktadır.

Genel Kurul, farklı üye kesimlerde kültür, uygulama ve koşul farklılıkları olduğunun bilincindedir ve üye kesimleri bu belgeleri yerel koşullara uyarlanacak tavsiye niteliğinde dokümanlar olarak kullanmaları yönünde teşvik eder.

Genel Kurul, karşılıklı tanıma müzakereleri sırasında, her UIA üye kesimin özerkliğine saygı gösterilmesi gereğini kabul etmektedir ve Kılavuz metninin eşitlik ve karşılıklılık ilkeleri bağlamında esneklik sağlamayı amaçladığını ve UIA üye kesimlerinin yerel koşullarını yansıtan eklemeler yapılmasına olanak verecek şekilde yapılandırılmış olduklarını dikkate almıştır.

Genel Kurul, UIA Başkanı ve Genel Sekreteri'ni Mutabakat Metni'nin karşılıklı tanıma müzakerelerinde esas alınmak üzere, Dünya Ticaret Teşkilatı ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlara ve söz konusu ülkedeki UIA üye kesimin açık talebi üzerine o ülkenin hükümetine sunulması konusunda yetkilendirmektedir.

Genel Kurul, Meslek Pratiği Komisyonu'nun Prag'da yapacağı toplantıda (Ekim 1999) Genel Kurul sırasında dile getirilen bütün görüşleri analiz etmesini ve bunları Beijing'de kabul edilen metinlerle bütünleştirmenin uygun olup olmadığını değerlendirmesini talep etmektedir.

Genel Kurul, UIA Konseyi'ni Mutabakat Metni ve Kılavuzlar'ın ilgili taraflara ulaştırılmasına ilişkin bir politika geliştirmek üzere yetkilendirmiştir.

Genel Kurul, UIA üye kesimlerine bu standartları kullandıktan sonra, söz konusu temel metinlerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesinde göz önüne alınmak üzere, deneyimlerini Komisyon Sekreteryası'na aktarmalarını önermektedir.